

חמדות גנוזות ופנינים יקרים מעשי הצדיקים
ופעולתם הליכותיהם בקודש ורום מעלתם של
מזן תלמידי הבעש"ט זי"ע וממשיכי דרכם
אוצר בלום וכלי מלא ברכה מסודר וערוך מתוך
שיחות הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

אור

לעצמך

**הרה"ק רבי משה אליקים
בריעה מקאזניץ זי"ע**
יומא דהילולא: י"ב אלול תקפ"ח

ויאמינו בה' ובמשה עבדו

מסכת חייו המופלאה של רבנו הרה"ק ר' משה אליקים
בריעה מקאזניץ שזורה בבריחתו העיקשת מן הכבוד
והפרסום, בעובדה שמעורר קץ בהנהגה ושררה ובפרשת
התגלות אורו לעולם. וכך היה מעשה.

היה זה בערב חג הסוכות שנת תקע"ה, כאשר הוכה עם
ישראל בכלל וקהל עדת חסידי קאזניץ בפרט בהסתלק
מהם מאור עיניהם ומורה דרכם הלא הוא **הרה"ק המגיד
הקדוש מקאזניץ**. אלא שאם לא די בכך, שבר על שבר
הושברו בחושבם כי לא זכה רבם הגדול להעמיד בן
שימלא את מקום אביו וישיב על כס הנהגה.

הביטו החסידים בבנו בכורו של הרבי, ר' משה תהלים-
זאגער, ראו בו אדם מן השורה ותו לא, ומלבד אמירת
תהלים ברגש והתלהבות לא ראוהו מעולם עוסק בסגיא
כלשהי, או למצער משתתף בשיעור 'עין יעקב' או 'חק
לישראל'. הליכותיו כשל המון העם, פשטותו בולטת לעין
כל, ואין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות.

כך, מתוך עקביות ונחישות, עשה ר' משה הכל ואף
הצליח במשימתו - לגרום לקהל החסידים להסיט ממנו
את המבט ולא להניח אף לרגע כי הוא המתאים מכל
להנהגת העדה.

תיכף לאחר חג הסוכות ישבו זקני החסידים על המדוכה,
דנו והתחבטו בשאלה הרת הגורל ונבוכו מול התהייה
בנוגע לזהות מנהיג העדה מכאן והלאה. הרי לא שייך
שתיוותר עדת החסידים כצאן שאין להם רועה.

לבסוף נפלה ההחלטה. אין להם אלא לכתת רגליהם
לובלינה, אל **הרה"ק החוזה מלובלין**, רעו הקרוב של רבם
שזה עתה נלקח מהם ואשר שמו נודע כמנהיג בשיעור
קומה נשגב. שמו של הרבי היושב בלובלין יצא לו בכל
קצווי ארץ כקדוש עליון שאף מלאכים ושרפים רועדים
מפניו, ודמותו היתה כתובת טבעית עבורם. אותו, כך
החליטו, יכתירו לעמוד בראשם ולהנהיג את הצאן שנתר
יתום ללא רועה.

בשעה זו טרם ידעו כי החוזה, באורח טרגי ובאופן פלאי
ונורא, נפל מחלון חדרו והוטח למרחק עצום, והחל מרגע
זה והלאה עד להסתלקותו ביום תשעה באב באותה שנה
רתוק היה למיטתו מבלי יכולת לקום ממנה.

אם כי ביקשו החסידים לעשות להם רב בלובלין, אולם עז
היה חפצם להימנע מכל פגיעה בבנו של רבם המגיד. אף
שלמראית עין נראה היה כי אכן אינו ראוי לשאת בעול
ההנהגה, אולם ראו הם לנכון לעשות את הצעד הנחוץ
והמתבקש בדרך המכבדת ביותר שניתן. לשם כך סיכמו
עם עגלון פלוני כי יאספם בחשאי ויוביל אותם ללובלין,
בשעה שלא ישים בנו של הרבי לבו למתרחש.

בשעה היעודה התאספו במקום שנקבע, אולם כדרך
הבריות התמהמהו חלקם ונמשכה ההתארגנות דקות
ארוכות. מדי ארוכות, כפי שהתברר להם כעבור זמן קצר.
סוף כל סוף הופיעו ובאו כלל המתעתדים לנסוע לובלינה,
העגלון מצדו נופף בשוט ופנה אל הנוסעים במבט עליו:
'נו? נוסעים?... והללו כמעט ואישור, אילולא שמעו
לפתע קול עולה מבחוץ. 'עצרו נא! התחנן מאן דהוא,

הנהר היוצא מעדן, הוא **הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע**, נפרד והיה לארבעה
ראשים, אשר נבעו ממקור קדוש זה והרוו את העדרים, המה בני ישראל חסידים ואנשי
מעשה אשר ביקשו להידבק בטוב ולאחוז בשולי אדרת הקודש, לשתות מן הבאר הזכה
שאת מימיה אנו שותים עד עצם היום הזה.

אחד מאותם ארבעה ראשים, אשר האיר עיני ישראל בתורתו וקדושתו ודמותו נחקה
בתולדות עמנו כאחד ומיוחד שבין הקדושים אשר בארץ, הינו **הרה"ק המגיד הקדוש ר'
ישראל מקאזניץ**, אשר לצד רעיו **הרה"ק החוזה מלובלין, הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב
והרה"ק האוהב ישראל מאפטא** עשה נפשות לתורה וליראה, לעבודת ה' ולחסידות, בפולין
ומחוצה לה.

בן ובת היו לו, למגיד הקדוש מקאזניץ. אך בעוד בתו נישאה ל**הרה"ק ר' אבי עזרי זליג
שפירא**, בר אוריין ובר אבהן אשר התייחס כבן אחר בן עד לגאון הקדוש בעל 'מגלה
עמוקות' ולמעלה בקודש, ואף בייחוס עצמי לא הופלה כהוא זה, נראה היה כי בנו בכורו
של המגיד - ר' משה, לא זכה להעפיל למדרגות רמות כמצופה.

בליתו, בערך בשנת תקי"ז, קרא אביו הקדוש את שמו בישראל: **משה אליקים בריעה**,
כשם בנו של אשר בן יעקב אבינו: 'ובני אֶשֶׁר... וְבִרְעִיָה' (בראשית מו יז), וטעם הדבר
נותר סוד כמוס בלב אביו הגדול. אך כשם שמסתורי שמו, כך דמותו וקורותיו בראשית
ימיו נותרו חידה בלתי מפוענחת, לוטה בערפל ורחוקה מכל הבנה או השגה.

והאיש משה עניו מאד

ר' משה תהלים-זאגער' כינו אותו הבריות, על שם מנהגו לעסק תדיר בזמירותיו של דוד
המלך עליו השלום, אשר שגורות היו על לשונו ונהגו על ידו בנעימות ערבה. בזאת, כך
חשבו, מסתכמת דמותו של הבן הלזה.

למדנות מופלגת לא ראו אצלו, ואף לא קרוב לכך. בעבודת התפילה לא ניכר היה אצלו כל
חידוש, ואף בתורת החסידות נדמה היה כי אין לו יד ורגל, שלא לומר השגות מופלגות.
איש תם הוא, חשבו הבריות בלבם, ישר דרך ונקי כפים אך לא הרבה מעבר לכך.

אם לא די בהליכותיו הפשוטות למראה ובהנהגתו כאחד מפשוטי העם, עוד אחז בפלך
השתיקה והתרחק עד הקצה מכל סרך של כבוד ותהילה, והבא ליטסהר מסייעין בידו,
ומן השמים העניקו לו את מתנת ההסתר והצנע לכת, כשהוא עובד את קונו בינו לבין
עצמו מבלי שאי-מי מבין הבריות יחשוד אף במעט כי תחת המעטה הבטלני מסתתר אחד
מגדולי האומה והקדושים אשר בארץ.

בלאט, הרחק מעין רואה, השלים את נפשו לפני קונו וביסס את קומתו הרוחנית עד
שהעפיל לרום המדרגה ולפסגת ההשגה האנושית, בעודו קונה קנייני רוח אצל האחים
הקדושים **הרה"ק הרבי ר' אלימלך והרה"ק הרבי ר' זושא**, כשלימים אף זכה להשתדך עם
נכדת רבו בבואו בברית הנישואין עם בת **הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק**. כל זאת בעוד בעיני
המון העם וקהל עדת אביו נתפס הוא כאדם פשט שבפשוטים.

וזאת התורה אשר שם משה

יחלפו ימים רבים, עד שלאחר הסתלקות אביו הקדוש ולאור העובדה שהיו מן המיוחדים
בדורו שדווקא כן עמדו על טיבו וידעו את רום ערכו, או אז יפנים צאן העדה את גודל
האוצר השורי בתוכם ויסתופפו תחתיו כשהם חרדים למוצא פיו ומתהלכים לאורו הזך.
על כך, בפרק הבא.

לאחר שנודע שמו לתהילה, וכאביו אף שימש לימים כמגיד מישרים בק"ק קאזניץ, זכה
דורו וזכו אף הדורות המאוחרים יותר להתבשם מתורתו וליהנות לאורו בבחינת 'תורה
צוה לנו משה', כשהותיר אחריו רבנו בכתובים אוצר בלום בכל מקצועות התורה.

בין ספריו ניתן למנות את הספרים 'באר משה' ו'דעת משה' על התורה; 'בינת משה'; 'מטה
משה' על ההגדה של פסח; 'ויחל משה' על ספר התהלים; 'קהלת משה' וכן 'תפלה למשה'
על חג הסוכות.

כארבע עשרה שנה ארכה תקופת הנהגתו את העדה, עד שביום י"ב אלול תקפ"ח, יום
המר והנמנה, נתבקשה נשמתו הטהורה של רבנו לשיבה של מעלה ושבה לכור מחצבתה
כשהיא טהורה וזכה מכל רבב, וכל בני ישראל בכו את לכתו של משה איש האלקים.

במסותא, המתינו רגע קט'.

לא חסידים כמותם יתעלמו מזעקת יהודי, הורו אפוא לעגלון להמתין ופנו לשמוע במה דברים אמורים. אלא שזהות בעל הקול הפתיעה אותם, ולא פחות מכך גרמה להם לאי-נוחות מוחשית. היה זה לא אחר מאשר ר' משה, בנו של הרבי אשר בדיוק בגינו אפפה את הנסיעה הלזו חשאיות כה סמיכה.

'הנכונה השמועה אשר שמעת, כי נוסעים הנכם ללובלין? פנה אליהם, ציפיה ותחינה גם יחד נמסכים בקולו, 'האכן אתם יוצאים למסע הקודש, לשווק את פני קודש הקודשים הרבי מלובלין? שב ובירר בבחילות-מה.

הנהנו בראשם לאות אישור, תוך שהם מסמיקים בחוסר נוחות. אולם להפתעתם, בניגוד לכל תרחיש אותו תיאור לעצמם, לא ביקש ר' משה להלקותם בשבט לשונו ואף לא נראה היה כי מבקש הוא למחות בהם כלל ועיקר על רצונם למסע למסע, לפעול מאחורי גבו. רק זו היתה בקשתו: 'האם תואילו לצרף אותי אליכם?'

הביטו החסידים בחוסר רצון אל פנים העגלה, החוו בידם והבהירו ללא מילים כי תפוסת המקומות מלאה עד תומה. לא נותר ולו מושב אחד פנוי עבורו. אך לא איש כ' משה יותר מהר מהר על הזכות לחזות בפני קדשו של החוזה. 'שמא תוכלו לעשות מאמץ כלשהו, לפנות עבורי בכל זאת מקום צר?' נימה כנה של תחנונים מילאה את קולו והוא המשיך כשקולו ררוי כיסופין: 'הלא כל רצוני לנסוע אל הרבי הקדוש?'

בדיקה מדוקדקת מצד האורח הלא-קרוא הביאה אותו למסקנה כי אם אך יואיל העגלון להצטופף מעט, יוכל להגשים את משאתו ולהצטרף לאורחת החסידים העושה את דרכה ללובלינה. עוד תחינה, כמה מילים נוספת של שכנוע, ולא נותרה להם ברירה אלא לצרפם עמם למסע.

נסעה לה הקבוצה במשך שעות ארוכות, ורק לעיתות ערב כשהחלו דמדומי החמה לתת את אותותיהם ברקיע פנו לצד הדרך ושפכו נשמתם לפני קונם בעבודה שבלב זו תפילה, לחסידים מופלגים, במתינות וביישוב הדעת. בתום התפילה, הגם שנפשמם כספה אך ורק לבוא אל הקודש פנימה ויפה שעה אחת קודם, אולם לא ניתנה תורה וכך גם לא חסידות למלאכי השרת. בטנם הצמוקה שזה שעות ארוכות לא ניזונה במאום, דרשה את שלה.

על אם הדרך הבחינו בבית אחוזה נאה, חצר רחבת ידיים בקדמתו ועיקר העיקרים - מזוזה גדולה בפתחו. ניכר היה כי במקום ישנו פונדק דרכים, כי הוא שייך לאחד מאחינו בני ישראל אשר אף בכל הנוגע לכשרות המזון יוכלו להסתמך עליו ללא כל חשש.

הפתרון היה נראה כה טבעי. פונדק דרכים ודאי ייתן מענה בשעה זו, עם פנכת מרק מהביל ופרוסת לחם קיבר להשיב את רעבונו, ושמא אף מצע סביר להניח עליו את עצמותיו הדואבות מטלטלי הדרך.

'וכסף מנלן? קימט אי מי מבני החבורה את מצחו, ונתקל במבוכה כללית. דלפונים היו ונותרו, כל מעייניהם בתורה וחסידות ואין להם ולהבלי העולם הזה מאומה, ואף כשמתעורר צורך באי אלו מצלצלים - היו אלה נעדרים לחלוטין ורחוקים מהישג ידם. בטנם ההומה לא נתנה מנוח, נדרש פתרון מידי והמח היהודי היצירתי נכנס לפעולה.

מבט קוננסי עלה לפתע על פני אחד מבני החבורה, זיק ניצת בעיניו. 'אחד מאתנו יתחזה לאדמו"ר, הציע לנוכח פניהם המשתוממות של חבריו. אט אט התרחב החיוך על פניהם כשהבינו שיש כאן פתרון של ממש, 'ואיזה בעל פונדק לא יחפץ לקנות את הצדיק ופמלייתו ולהאכילם על שלחנו, חינם אין כסף? שאל רטורית.

הצעה קסמה להם, אך לא בכדי נמנו הללו על בחירי תלמידי המגיד מקאזניץ. יראת השמים נטועה היתה עמוק בלבם, אמונים היו על מידת האמת ולא היה בהם מי שיהיה לקחת על עצמו את התפקיד המפוקפק, להציג מצג שווא ולהתחזות לאדמו"ר

בשעה שאינו כזה.

או אז נזכר אחד מבני החבורה כי הפתרון נמצא בהישג יד, ממש כאן בעגלה. 'הלא עמנו נוסע גם בן הרבי' ציין בחכמה, 'ומה ימנע מאתנו להציגו בתור הרבי מקאזניץ ואת עצמנו בתור חסידיו הנלהבים? ממחשבה למעשה. ניגשו על אתר לר' משה, הציגו לו את ההצעה המדוברת במילים ספורות, ולאחר אי אלו הבהרות אודות הצפוי לבני החבורה בהשפעת הרעב הכבד אילולא ימצאו דרך להשביע את רעבונו, נעתר בלב כבד ליטול על שכמו את עול 'ההנהגה' הזמנית ולהציג עצמו כרבי.

דא עקא, את ההמשך לא צפו.

בפתח הבית, לאחר נקישות ממושכות, ניצב יהודי בגיל העמידה. עייפות לא שגרתי אופפת אותו, עיגולים כהים סביב עיניו וכל כולו משדר כי אין השעה נוחה כעת. 'מה תרצו?' זעף לעברם, והם, ברצונם להימנע לכתחילה מהבדיה שטו זה עתה, ביקשו בפשטות כי ידאג למזון לבני החבורה, באשר רעבים הם ולא בא אוכל לפיהם.

'אין לי סבלנות! הגיב בטון נמהר, ולנוכח פניהם התמהוות נאות להסביר, 'בתי יושבת על המשבר והינה מקשה לילד זה שלשה ימים. המיילדת התירעה זה מכבר כי מצבה בחזקת סכנה של ממש וכי אם לא תלד כאן ועכשיו - יבולע לה חלילה עד כדי סכנת נפשות. מחלו נא, אך אין ביכולתי להתעסק כרגע עם אירוח.

אם ברגע הראשון כמו ניטעו רגליהם בקרקע, נותרו ללא מענה, עד מהרה התעשת אחד החסידים וניצל את ההזדמנות שכמו הונחה לפתחו. 'היודע הנך מי אתנו? פנה במבט נלהב אל הפונדקאי, 'לא אחר מאשר הרבי מקאזניץ, בנו של המגיד הקדוש. אדרבה, הכנס אותו ואת בני לווייתו לפונדק והגש לנו סעודה שיש בה ממש, ואולי יפעל הצדיק ישועה לבתך.

אך שמע האיש כי רבי גדול הזדמן לפונדקו, וארשת פניו השתנתה מן הקצה אל הקצה. מיד הזמין ברוחב לב את בני החבורה לשבת לצד שלחנות ערוכים ולסעוד את לבם, כשהוא מצדו אינו ממתין רגע אלא חש אל 'הרבי' ופורץ בבכי נורא, 'רבי קדוש, הושיעה נא! בתי מקשה לילד וזקוקה לישועת השם, פעלו נא עבורה!'

אם חשבו החסידים כי יסרב בנו של הרבי, יתחמק מהבקשה הגדולה ממידותיו, הופתעו לגלות כי אין בכוונתו לעשות כן. 'אכן כן' האיר פניו לפונדקאי, 'אך לא אוכל לעשות דבר אלא ביישוב הדעת, ביישובי על יד השלחן ועל פי הדרך המסורה - באמצעות קוויטל עם שם האשה ושם אמה.

נחפו האיש לשרבט קוויטל, הושיב את ר' משה בכבוד גדול ומיהר להזכיר שוב: 'יברך נא הרבי את בתי.

ר' משה מצדו עודנו מתמהמה. 'אם תצרף אדום זהב כפרדין נפש' יעץ לו בחוס, 'תהא ישועתה קרובה!'

מיהר הלה לשתף פעולה, תחב ידו לכיסו וחילץ חצי אדום זהב, סכום נכבד לכל הדעות. אך 'הרבי' בשלו. אדום זהב, ולא פרוטה אחת פחות. אחרת, כך הבהיר, יבצר ממנו לפעול עבור האשה האומללה.

לא נותרה לאיש כל ברירה, ולאחר שפשפש בקפלי מעילו שלף חצי אדום נוסף ושלשל ליד הרבי, כשהחסידים סביב מבליעים חיוכים ומשתאים לנוכח כישורי המשחק והאלתור של בן הרבי, שנכנס לתפקיד בהצלחה...

אולם ר' משה, כמו לא נוגעת לו כל התכונה סביב, ממוקד כולו בקוויטל. פניו שלהבות, שקוע הוא בשרעפי קודש וכביכול נתון הוא בעולמות נשגבים, גבוה מעל גובה. חלפו רגעים ספורים והוא נענה בשמחה: 'חוש וראה את שלום בתך, כי ישועתה קרובה!'

אף הפונדקאי ונשמתו קצרה, נרגש כולו, ולא חלפו כי אם רגעים ספורים והוא שב ובישר בקול עולז: 'מזל טוב, רבי! זה עתה נולד לי נכד, וכך גם מצבה

של בתי הוטב לאין ערוך!'

תיכף וסמוך לבשורה הטובה, כשכולו מוצף רגשות הכרת הטוב, מיהר להגיש לפני האורחים הנכבדים בשר ודגים, מיני מטעמים ומגדנות, כסעודת שלמה בשעתו.

ראו עדת החסידים כי השעה כשרה, ופנו לר' משה בחיוך: 'תנה לנו אות ומופת. הנה מופת כבר נוכחנו לראות, אך מה בנוגע ל'אות? האם כבודו יודע צורת אות ויוכל לומר דברי תורה לפנינו?...

על אתר פתח ר' משה את פיו, וכמו נפתחו מעיינות החכמה. 'כי קם ה' וישפל ירצה ויגבה ממך קץ יידע' פתח בלשון הפסוק, (תהלים קלח, ו), וכך ביאר:

'אדם השפל בעיני עצמו, הענותו ושפל הברך, הוא הזוכה לראות את השי"ת כביכול מקרוב, זוכה הוא להשגות מרוממות ולחזות בנעם זיו השכינה. אולם הגאותו גבה הלב אינו כן, אחד אשר הינו בבחינת 'גבוה', הרי מתקיים בו 'ממרחק יידע', הוא אינו זוכה אלא לדעת את הקב"ה מרחוק.

לב מלכים ושרים ביד ה', וכך גם לב חסידים ואנשי מעשה. מן השמים גלגלו את הדברים, ולבם של החסידים טרם התעורר בהם. אוזניהם כמו נאטמו משמוע ועיניהם מראות, עדיין לא הסיקו את המסקנה המתבקשת לנוכח המופת הגלוי שהראה ר' משה עם המקשה-לילד ודברי התורה המופלאים שהשמיע, הם, לדידם, טרם מצאו את הירוש המתאים להנהגת העדה, ולא חלף בלבם אף הרהור, אפילו לא הויר-אמינא, שמא בנו של הרבי שזה עתה התלווה אליהם בדרכם ראוי וכשר לכך ביותר.

המשיכו אפוא בדרכם לובלינה, ובשעה טובה באה העגלה בשערי העיר. ירדו החסידים ומתחו את איבריהם הדואבים, שינסו מותניהם והחלו צועדים במרץ לעבר בית מדרשו של החוזה, שם נודע להם למגנית לבם כי אין הרבי בקו הבריאות, וכי מאז נפל מחולנו בשמחת תורה נפל החוזה למשכב עד שאינו מסוגל לקבל קהל.

אולם עיניו הצופיות של החוזה, שלא בכדי נתכנה כך, לא ההמיצו דבר. לפתע הופיע המשמש בקדוש, קרא בקול: 'בני החבורה מקאזניץ מזמנים להיכנס אל הקודש פנימה, הרבי ממתין לכם.'

רעדה אחזה בהם, אך גם ציפייה דרוכה לבאות. הן עתה יכריע הרבי, יבחר עבורם את מורה דרכם. צעדו בסך, קרבים אל חדרו של הרבי כשמאחוריהם משתרך ר' משה בבושת פנים, ענוה יתירה נסוכה על פניו וראשו מורכן, משל היה אך סרח עודף על בני החבורה.

אלא שאז אירעה התפנית, נכונה להם הפתעה של ממש. אך חציג ר' משה את כף רגלו במבואה המובילה אל הקודש פנימה, ולפתע ניבטה דמותו ההדורה של החוזה במלוא קומתה, כמו לא שכן זה עתה במימיו באפיסת כוחות. ניצב בפתח החדר ופניו בוערות.

'שלום עליכם הרבי מקאזניץ' הושיט ידו במאור פנים לר' משה, לתדהמת החסידים, כשהוא ממשיך ומציין: **'כבר בדברי התורה הראשונים שאמרתי - בקעתם רקיעים!'**

או אז צווד פניו לבני החבורה, מבט מוכיח בעיניו וטון נוהף נשזר במילותיו: **'הלא רבי מן המוכן יש לכם בקאזניץ, ולשם מה באתם אליי? שובו לביתכם ומנוהו עליכם למנהיג ומורה דרך, כי בו בחר השם.'**

ראה החוזה הקדוש כי עודם מהססים, והתייחס בדרך צחות לסוגיית ההנהגה לאחר שנשבה ארון האלקים ונלקח מהם ידידו המגיד מקאזניץ. 'ויהי בנסוע הארון' רמז להם, דבריו מכוונים לאורנו של המגיד ולהמשך ההנהגה בידי בנו, 'או אז - ויאמר משה: 'החל מאותו רגע קיבלה העדה את ראשה, פארה והדרה, ואילו רבנו מצדו פשט אט אט את מעטה הסתרה עליו ועמל במשך שנים והראה את כוחו בתורה ובחסידות לכל מבקש ה' וחפץ בקרבתו. מקרוב ומרחוק נהרו אליו רבבות אלפי ישראל, התבשמו מתורתו וקדשתו ונושעו במאמר פיו, ושמו יצא לו כאחד ממאורי החסידות.